

FRANK GOLDAMER

SEJAČ
STRAHA

Sa nemačkog prevela
Ljiljana Volić

PRVI DEO

30. NOVEMBAR 1944.

Heler se, podupirući se rukama, s naporom uspravio. Sa njegovih metar i osamdeset dva jedva je uspevao da stane u prikolicu za BMW-motocikl oružanih snaga Vermahta. U njihovom voznom parku nije bilo na raspolaganju nijedno drugo vozilo. Heler je iskoračio prvo desnom nogom, koja je klecnula kad mu je stopalo dotaklo kaldrmu. Obrisao je ledenu kišu koja je sipila i nahvatala mu se na lice tokom vožnje i s negodovanjem protresao glavu. Umesto da je motor uterao u dvorište, Štrampe se zaustavio ispred kapije. Heler je to ocenio kao znak omalovažavanja. Mladi SS-ovac nije mogao da podnese Štrampea.

Sada je Heler stajao ispred zgrade Veslačkog društva Drezden. Visoko je podigao kragnu i pesnice zakopao duboko u džepove svog dugačkog kaputa. Stajao je tako, visoko uzdignutih ramena, bez svog kožnog kačketa i nije znao kuda bi trebalo da ide. Njegova kratko ošišana, malo proseada kosa pokisla je do kože.

Laba je sumorno izgledala, sivo i isprano, tog poslednjeg popodneva u novembru. Nekoliko stabala na obali, bez lišća i crnih od vlage. Uzvodno od Labe cevi protivavionskih topova za koje je Heler znao da su bile samo varka. Oblaci su nisko visili, padine sa suprotne obale tonule su u veo od magle. Uskoro će pasti mrak. Heler je tiho kinuo. U tom je iz crno-sive pozadine vlažnih omalterisanih zidova izronila jedna pojava i prišla mu.

„Gospodin kriminalistički inspektor?“, pitao je uniformisani i žurno zabacio desnicu u vazduh. „Hajl Hitler!“

Heler je neočekivano bio prisiljen da izvuče ruku iz džepa i bezvoljno odgovori istim gestom, bez ijedne reči.

Komunalni policajac je iskoračio korak u stranu, malo se nklonio i pustio Helera da prođe. „U staroj kormilarnici“, dodao je objašnjavajući.

Nije bilo daleko, oko pedeset metara, ali Heler, kome je vlaga prodrla do kostiju, vukao je svoje desno stopalo. Pažljivo je preduzimao svaki korak i osećao je iza sebe nestrpljenje uniformisanog.

Kad je stigao do kormilarnice, Heler je zastao da bi propustio čoveka.

Ali policajac nije reagovao. „Idite samo napred, samo pravo. Ona je sasvim pozadi, u radionici.“

Heler ga je, bez emocija, posmatrao celu sekundu a onda je ušao u kuću. Nije to bilo ništa više do obične barake prislonjene uz veliku garažu u kojoj su čuvani čamci, dugačka vesla i ostala oprema. Mirisalo je na slanu vodu, ulje i metalne opiljke.

„Prođite onuda!“, objasnio je uniformisani.

„Bilo bi dobro da ste vi išli napred“, ljutito je primetio Heler. Zapravo, u kućici za čamce sijalo je svetlo, ali sijalica je bila slaba i mutna. Bilo je deprimirajuće, kao i sve ostalo u to vreme.

„Nema još nikoga?“, pitao je. „Ni fotografa?“

„Nikoga, gospodine kriminalistički inspektore, ali sve smo već potegli.“

Heler je klimnuo glavom. Mnogi su pozvani. „Da li je neko bio na mestu događaja, da li je neko pomerao telo?“

„Ne, gospodine...“ Uniformisani je gledao u Helera, koji je naglo zastao.

Vrata radionice stajala su otvorena i ono što je Heler tamo video nije očekivao.

„Ko ju je našao?“, pitao je promuklo.

„Dva momka. Sede tamo u klubu.“

„Znači niko nije ulazio u prostoriju?“ Heler je otrgnuo pogled od leša i na podu tražio tragove. U mešavini prašine i ulja moralo je nešto ostati, pretpostavljao je. Krv se zgrušala. U lokvi su bile pukotine, kao u blatu sasušene kaljuže.

„Ovde mi je potrebno svetlo, mnogo svetla, i fotograf.“

„Onda moramo da zastremo prozore.“

„Postarajte se za to!“

Policajac je kratko klimnuo i nestao. Heler je posmatrao ženu čiji zglobovi su čvrstim kanapom bili vezani za radni sto, sedeći sa široko raširenim rukama, kao Isus na krstu. Bluza i potkošulja bile su joj pocepane, kao i suknja. Jedan deo istog užeta poslužio je da se vežu stopala, donji deo tela bio je potpuno razgolićen. Gaćice i čarape svučene do gležnjeva. Glava je visila duboko napred na njenim grudima i Heler je mogao da vidi njen potiljak. Opet je obrisao lice.

U međuvremenu kiša je postala jača, počela je da bubnja po limenom krovu i brzo je nastavljala da klokoće kroz oluke i cevi. Heler je čučnuo da bi video da li su ženi usta bila nečim začepljena. Nije mogao da vidi, u prostoriji je već bilo previše mračno a prekidač za svetlo nije smeo da dotiče. Njeno lice bilo je u mraku.

Konačno je Heler začuo zvuke motora. Potom glasove. Ispravio se i ruke zadenuo za džepove. Ušao je Oldenbuš iz forenzike, pod jednom miškom drveni stativ, u drugoj ruci veliki braon kofer. Pošto niko nije išao za njim, mogli su da prištede pozdrav Hitleru.

„Dajte ga ovamo, Verner.“ Heler je hteo da prihvati kofer, ali Oldenbuš, tridesetih godina, zdepast i pomalo debeljuškast, odmahnuo je glavom.

„Radite svoj posao, Maks, ja ću da radim svoj“, frknuo je. „Užasan prizor – već sam čuo.“

Heler je klimnuo. „Žalosno.“

„Sve je danas žalosno.“

Heler se na to nije nadovezao. Takva vrsta razgovora se izbegava.

„Pokušajte da sačuvate svaki detalj. I odeću. Ali pre toga potražiti tragove na podu, mislim da sam tamo video jedan otisak cipele. Mislim da na radnom stolu ima otisaka prstiju, i na prekidaču za svetlo takođe. Možda dlake na odeći žrtve. Odakle je konopac? I nisam siguran, ali da li je tamo neki srp?“ Heler je pokazao na tamni polumesec koji je napola virio ispod radnog stola.

Oldenbuš je umirujuće klimao glavom. „Jasno, znam šta treba da se radi. Ali prvo moram da nabavim reflektor. Ni bliceva nema dovoljno. Ničeg nema dovoljno. U prvi mah Klep uopšte nije video svrhu da ovamo dolazim.“

Heler je sumnjičavo pogledao kriminalističkog tehničara. „A zbog čega, ako smem da pitam?“

Oldenbuš je samo roptao, i izgledalo mu je da je time sve rekao. I već je ponovo bio na putu napolje. Heler ga je sledio.

„Biće mi potrebno malo vremena. Poznajete li mladog Fridriha? Premestili su ga prošle nedelje.“

Heler ga nije poznao. „Porazgovaraću sa tim momkom. Ako sam vam potreban, u klubu sam.“ Heler je bradom pokazao na zgradu prekoputa.

Oba momka sedela su za stolom, čaj u svojim šoljama nisu ni takli. Obojica su nosili kapute ispod kojih je Heler mogao da prepozna kragne uniformi Nemačke omladine.

Kada im se približio, obojica su poskočila i podigla ruke visoko u vazduh. „Hajl Hitler!“, graknuli su uglas.

Koliko li bi mogli imati godina, mislio je Heler, ni punih dvanaest. Nikad nisu ništa drugo naučili. Tog puta pozdravio je po propisu. Kod dece se moralo posebno paziti, oni su često bili najgori potkazivači.

„Sedite!“, naredio je. „Šta ste tražili u kormilarnici?“

„Igrali se, gos'n inspektore!“, čulo se kao da su pucali iz pištolja.

„Ime!“

„Merker, Gustav.“

„Trautman, Alvin.“

„Vi ste provalili unutra!“

„Ne, gospodine detektive! Vrata su bila otvorena.“

Helerov pogled odlutao je do susednog stola na kome su ležala dva drvena pištolja.

„Kaže se kriminalistički inspektor. Znaju li vaši roditelji gde ste vi?“
Obojica su odmahнула glavom.

„Pričajte šta ste videli i čuli. I ništa da ne propustite. Prvo ti, Gustave.“ Heler je kroz prozor primetio neki pokret. Klepov auto se zaustavio u dvorištu.

„Igrali smo se. Mi smo ovde često. Stanujemo tamo preko na Gnajzijevoj, Gnajzijeva ulica. Vrata su bila otvorena, odškrinuta, i mi smo ušli unutra jer je bilo hladno i jer je tamo verovatno bio neki špijun. I ubrzo smo videli mrtvaca.“ Izgledalo je da Gustav nije ništa propustio, ali pri poslednjim rečima njegov prijatelj se lecnuo.

„Jeste li nešto videli? Da li je neko pobjegao? Jeste li čuli krike?“
To su bila rutinska pitanja, žena je satima već bila mrtva.

„Ne, nije bilo nikoga.“

„Niste ništa dirali? Vrata, prekidač? Mrtvaca?“

„Ne, gospodine inspektore, baš ništa!“ Gustav i Alvin brzo su odmahнули glavama.

„Kako si onda otvorio vrata?“

„Pucao sam pištoljem!“

Heler je klimnuo „Idite sada kući, najkraćim putem. Da niste slagali svoja imena? Znaete da za to sleduje popravni dom.“

Obojica su ponovo brzo odmahнули glavama.

„Dobro, onda krećite!“

Obojica su ustala. Ali je Alvin ostao da stoji. „To je bio Sejač straha, zar ne?“

Heler je podigao pogled. „Sejač straha?“

„Mama kaže da se Sejač straha šeta okolo.“

„Sejač straha? Ko bi to bio?“

„Hvata malu decu!“ Alvin je bio ozbiljan i brada mu je drhtala.

Heler se podigao. „Idite kući. Dovoljno je straha, nije potreban na sve ovo još i neki crni čovek.“

„Ako nas sad bude pratio jer smo našli ženu?“

Heler je čvrsto uhvatio dečaka za ramena. „Idi svojoj majci. Kada bi postojao Sejač straha, on bi sada imao drugu brigu a ne da misli o dva klinca.“

„Sejač straha“, prošaputao je Heler sam sebi kada se preko dvorišta vraćao na mesto gde je nađeno telo. Šta da misli o tome? Bio je rat i ljudi su bili drugačiji nego u miru. Ko je vezao tu ženu i poneo se tako grozno prema njoj, a da se ne potruđi da sakrije svoje delo? Mogao je telo jednostavno da baci u Labu i da opere pod. Heler je u kući za čamce video umivaonik sa priključenim crevom za vodu.

Kad je hteo da uđe u kuću za čamce, Klep mu je dolazio u susret. Bio je visok skoro koliko i Heler, ali je bio značajno teži i bio je nekoliko godina mlađi. SS-potpukovnik Rudolf Klep bio je njegov pretpostavljeni, onedavno. I nikada nije bio policajac, umesto toga je pre svoje SS-karijere učio za mesara.

„Svinjarija!“, mrmljao je. Heler nije ništa odgovorio. Ljudi sa mrtvačkim glavama na svojim kapama trebalo bi da izdrže pogled na mrtvacu kao što je ovaj, mislio je u sebi.

„Idem nazad u štab. Raščistite još ovde. Nema tu baš mnogo toga da se nađe.“

Heler je ostao nem, nije čak ni trepnuo, osećao je kako vlaga prodire kroz njegovu kosu, kroz njegov kaput na ramenima i sliva mu se niz vrat. Do sada je sa Klepom imao malo posla. Dovedi su ga iz Poljske, iz oružanih SS-trupa. Nameštenje u drezdenskoj policiji trebalo je da mu bude nagrada. Šta se desilo u Poljskoj, znalo

se samo iz glasina. A glasinama Heler još nikada nije poklanjao pažnju, a posebno ne u ratu.

„Rado bih telo dao na obdukciju“, rekao je.

Klep je odmahnuo rukom. „Radite šta mislite da bi trebalo. Mislim da ćete sutra imati završni izveštaj.“ Naklonio se i u nekoliko koraka požurio do svojih kola. Njegov vozač, koji je sve vreme nepomično stajao na kiši, otvorio je vrata.

„Završni izveštaj?“, pitao je Heler, ali u tom momentu vozač je zatvorio vrata tako da Klep više nije mogao da čuje pitanje ili je mogao da se napravi da ga nije čuo.

Heler je gledao za autom koji je odlazio i onda se vratio u kuću za čamce.

Izgedalo je da ga Oldenbuš već čeka. „Uđite.“ Pokazao je na nešto na zidu pored Helera. Bila je to metla. „Mora da je počinilac očistio pod. Nisam mogao da nađem nijedan trag stopala.“

Heler je posmatrao dršku na kojoj se u finim tragovima nataložila svetla prašina. Kad je ispružio ruku, Oldenbuš se nakašljao.

„Sa metle moraju još da se uzmu otisci. Počinilac je upao preko limenih vrata koja vode ka Labi, jednostavno je razvalio bravu. Alata za provalu nema, tragove napolju kiša je već sprala. Inače, žrtva nema nikakve papire, ništa“, govorio je Oldenbuš dalje, a da Heler nije morao ni da pita. Njih dvojica su već dugo radili zajedno. „Ništa u odeći. Arijevka, nema zvezdu. Klep misli...“

Oldenburg se uplašeno osvrnuo oko sebe da bi se uverio da Klep nije više prisutan. „On misli da je ona iz Šlezije, ali meni se po odeći čini da nije.“

Heler je pokazao na stopalo žrtve. „Ovo su bolničke čarape.“

Oldenbuš je zinuo. „Iz Gerhard-Wagner bolnice?“

„Ona je u blizini. Ili evangelističko prihvatilište.“

„Srp je čist, oružje ubistva je bilo nešto drugo, neki veoma oštar nož, na prvi pogled. Napravio sam više od deset fotografija, već danas ću ih razviti.“

„Klep govori o nekakom završnom izveštaju?“

Oldenbuš je saosećajno pogledao Helera. „Slučajni događaj, rekao mi je, počinjen od strane nekog prolaznika.“

Heler je nekoliko sekundi posmatrao Oldenbuša. „Hajde da je odnesemo na obdukciju.“

Oldenbuš je tužno protresao glavom. „Svi su na frontu. I doktor Kasner je prošle nedelje dobio naređenje za odlazak.“

Heler je frknuo, očigledno da odluke o privremenoj radnoj poštediti više nisu važile. U nekom trenutku i njega bi mogli poslati na front.

„Tako više dalje ne može. Sve će otići niz vodu.“ Još dok je govorio, Heler je zažalio zbog svog emocionalnog izliva. „Nijedan slučajni ubica u prolazu ne bi se potrudio da tako brižljivo sakrije svoje tragove. Morao se sigurno i oprati. Takvo nedelo ne može se učiniti a da sebe ne uprljaš. Je li jednostavno istrčao napolje u takvom odelu?“

Oldenburg je vrhove usana iskrivio na dole. „Bilo bi lako samo od gore nabaciti neki kaput. A mogao se i oprati tamo na umivaoniku, ukoliko je bilo neophodno. Otisaka svakako nema.“

„Mislim da je tačno znao šta radi, sve je bilo isplanirano! Mesto, čin. I odlazak.“

„Ali je telo jednostavno ostavio tu!“

Heler je uvukao vazduh kroz zube. Upravo to ga je navelo da se zapita.

„Radite vi dalje ovde, ja ću da vidim kuda bismo mogli da je odnesemo!“